

Tota la comèdia de Goldoni és un joc de maliciosa lleugeresa, un poc frívola però graciosa, que es presta admirablement com a llibret de la música alada i saltironant del nostre gran líric, digne èmul de Mozart. Fatalitat de l'òpera catalana que ens ha privat d'una segona *Flauta Màgica*. Però és una pena immensa que no es pensi a representar-la, completa o no.

VANOVA, mot comú amb l'aragonès i la llengua d'oc (on ha estat sempre tan important com en català, i general en tota la meitat Sud del territori); sembla provinent del ll. tardà GALNĀPE 'flassada, manta', que probablement resulta d'una combinació o compromís entre els dos sindònims llatins GAUNĀCUM i GAUSĀPA 'mantell', 'roba de llana', tots dos d'origen oriental, segurament irani; resten alguns detalls per aclarir en la fonètica i la història d'aquests mots, però el canvi de GALNĀPE en *gānova* es pot explicar per fenòmens fonètics i la inicial labial pot ser deguda a la influència d'un altre parònim. □ 1.ª doc.: *guanape* (esmena probable de *gugnapie* mal llegit) 878; *gannab* 1035; *vānua* 1179.

En un doc. del Cartoral dels Templers de Gardeny, de formes bastant llatinitzades: «Lectum cum plumaza [gran coixí] et flazata et lençols et *vānua* et feltre de Yspania, et unum mortarium», p. p. MiretS (*RBiblgCat.* iv, 21 = *TemplH*, p. 161). Com veurem, des de llavors abunden les formes ben semblants a aquesta, en textos poc posteriors.

Una variant diferent, però inseparable d'aquestes, d'inicial i final distintes, més acostades a les de la forma ll., es troba en un doc. més antic [que deu ser de la zona Vic-SdUrg., car hi abunda la toponímia ausonense i de l'Urgellet: Osona, Múnter, Arfa, Castellbò, StSerni de Tavèrnoles, Sta. Cília d'Alins, Nabiners etc.]: en un testament un Seniofred disposa «--- Remaneat --- ad Sancta Cecilia, caldera ·r, et ad Sancto Michahel de Chuxà, coça ·r, et ad Sancto Petro de Rodes, *gannab* ·r de seda; et ad S., sacricustus, mapes ·r obtimes ---» a. 1035 (p. p. Baraut, del *Liber Dotalium* d'Urgell, copiat el S. XIII, en *Urgellia* (iv, 176.35).

Aquesta dada, junt amb la resta de la documentació, fan creure que cal esmenar en *guanapie* o *ganape*, una forma del mot, documentada encara abans: «*gugnapie* una, valente solidos ·VII; et pellicia valente solidos suos», doc. de 878, extractat en l'*InuLC* i després p. p. R. d'Abadal (*Eixalada*, 153); evidentment Alart en llegit-lo es degué adonar del que era, perquè en l'*InuLC* li afegeix una remissió a *gausape* (que com veurem és una altra de les modificacions del nostre mot), i fins sembla que amb això ja suggereix la probabilitat d'una esmena a la lliçó del document.

Després les dades flueixen en abundor, i ja totes semblants a la forma *vāno(v)a*, normal en català. El mateix *InuLC* recull «una almuseria [cf. *almocela*, ALMOZALLA, *DECH* I, 203a37] et due *vānoe*» a. 1243, «lectum cum una *vānova* nova» 1279, «tres *vānoas* albas». I una trentena d'exc. d'aquesta variant sense *v* en tot el S. XIV. Força menys sovint, llavors, la forma

normal moderna *vānova*, però ja n'hi ha allà dues cites, dels anys 1361 i 1365, i en trobo una de Vic, de 1253: «duas *vānouas*, unam videlicet de panno lineo et alteram de boqueram --- septem capuzalia, et unam flaciata ---» (CaCandi, *MiscHiCat.* II, 369). D'altres procedències: *vānua*, a. 1183 (Balari, *Orig.*, p. 600); *vānoas* ross., a. 1307 (RLR iv, 377, cit. a *DESC*). El *DAG*. n'aporta moltes de docs. mall. des de 1345; i del Princ., de 1403; i *AlcM*, bastantes des de 1400, d'una i altra procedència.

Amb *b* és més rar, si bé no excepcional: en textos de la zona central, *bānoves* en un doc. de l'arxiu de Montblanc (*AlcM* s.v. *canonat*); «trametats --- sis *bānoves* de les belles ---» en un doc. reial de 1406 (*AIEC* v, 694); «una *bānova* de cotonina de Xipre --- una *bānova* de lli ---» a. 1459, *BSCC* xvi, 135. En un doc. civissenc de 1626, on ens diuen que consta «un *bonogam* morisch de seda y filades ab llistes blanques» (*BSAL* vii, 325a) potser també hi ha un poc d'error i es tracta d'una forma *bānoga*.¹

No n'escasseja tampoc la documentació literària a l'E. Mj.: «Al temps del paschor ac finits Blanquerna sos llibres, e --- l'abat e lo cellerer menaren-lo per les granges, per --- alcun recreament --- Blanquerria reprès l'abat e l cellerer, dient que --- lexassen aquelles coses qui són contràries a aspra vida e --- féu jaquir --- mas lo cellerer contrastava molt forment a Blanquerna, e majorment de les *vānoves* e ls cuxins e ls anaps e los cetres, que Blanquerna havia descarregats de la azembla», Lluïl (*Blanq.*, *NCl.* II, 9.23). «Aquels qui no avien cubertes de caval, ne trepes, feren tota la nuyt cubertes de cobertors e de *vānoves*, e trepes de lansols e senyeres», Desclot (§ 49, *NCl.* II, 143.19, fets de 1282).

«Enaprés ---; enaprés ---, exim a la canada d'Ares e --- a Salvàsòria --- e, quan venc a hora de vespres, fom denant Paníscola --- e tantost enviam nostre missatge als sarraïns que Nós érem aquí, e éls feren molt alegres --- e que labores era tart, e al matí farien a nostra volentat --- e Nós, la nuyt, per la serena que feya, fayem barraques de tapits e de *vānoves* que Nós portàvem, per ço com Nós vedam que negú no-y talàs arbre, car pesaria als sarraïns ---», Jaume I (Ag., 230, § 184). «--- Féran al cos de la donzela so que los ac request, e cubríran-la bé i honradement, axí con a fila de Rey --- e puys féran-hi un bel lit ric, e cobríran-lo d'una bela *vānova*, e --- lo cos de la donzela --- matéran dedins lo lit, e vararen la nau e la mar ---», Reixac, 179.1f. (el mot i els 3 precedents són un afegit de l'adaptador cat. que manca en la *Queste* fr.).

«Mès dessús un lançol bell e prim, e listat de seda --- una *vānova* de cotonina xiprina blanca ab alguns obratges», *Decam.* VIII, § 10, 498; també «una *vānova* blanca» en la v, § 1, 289.12: en tots dos passatges traduïnt una *coltre*. *Vānova* també, en una trad. catalana de princ. S. xv, de la vida de St. Honorat en francès (p. p. Morel-Fatio, *Rom.* v, 462). «L'ermita féu-li lit de fe e de un poc de bova, e ell dormí mils en aquel lit que en negun que hanc hagué gegut, si bé no-y hac cobertor ne *vānova* ne lançol», *F. d. Senescal*